

van de

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Abonnementenprijs: *france* aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.20 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f -10. Abonnementen worden aangegoven door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz.

Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elken regel meer f -50.

Aanvragen en vermelding van lidgedagen f -10 per regel.

DERDE REEKS. (Tweede gedeelte)

Christus Koningschap en de Kerk.

xv.

Verwerp eenen ketterschen
mensch na de eerste en tweede
vermaning;
Wetende, dat de zoodanige
verkeerd is, en sondigt, zijnde
bij zichzelf veroordeeld.
Titus 3: 10 en 11.

Indien één ding op kerkelijk gebied vast staat, dan wel dit, dat een Kerk, of ook in een lid der Kerk, voor de Schrift schuldig komt te staan, indien onchristelijke zede en antichristelijke leer geduld en niet bezworen wordt; bezworen desnoods door uitbanning en afsnijding. Duidelijk schrift de apostel aan Titus: „*Verwerp eenen hettischen mensch na de eerste en tweede vermaning.*” Evenzoo schreef hij aan de Kerk te Rome: „*Ik bid u, broeders, neemt acht op degenen die tweedracht en ergernissen aanbrengen tegen de leer die gij van ons geleerd hebt, en wijkt af van dezelve.*” Nietanders schreef hij aan Timotheüs: „*Indien iemand een nadere leer leert en niet overeenkomt met de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus, die is opgeblazen en raast: *Wijk af van dezulke.**” Nog sterker heet het in 2 Tim. 3: 5: „*Heb ook af van dezen.*” En de apostel Johannes zegt: „*Ik roeg kranken en wil zelfs niet, dat men zulke eenen valschen leeraar in zijn huis ontvangt of ook maar groete.*” Tweemaal ligt hierin uitgesproken: 1°, de profetie, dat er gedurig onchristelijke zede en antichristelijke leer in de Kerken van Christus zal opkomen, en 2°, de plicht die aan de Kerken wordt opgelegd, om hiertegen te reageeren en zich voor onthaling te bewaren. Eenerzijds het bestendige gevaar, dat de Kerk gedeformeerd zal worden, en anderzijds de plicht en noodzakelijkheid om, greep dit plaats, even dikwijls door tucht of door reformatie het kwaad te keeren. Hierbij nu moet wel onderscheiden tusschen reformatie enkel van de leden of ook van het bestuur der Kerk, en evenzoo tusschen deformatie in de eigen plaatselijke Kerken, of tewel in andere Kerken met welke men gemeenschap oeffent. Laat men na, deze uiteenloopende gevallen behoorlijk te onderscheiden, dan verloopt men in eindeloze verwarring, en ontdeelt aan dien verwarden staat van zaken telkens weer een vrijbrief om de tucht te verwaarloosen of ook om zelve in gemeenschap met bedorven Kerken te blijven voortleven. Volstrekt niet alleen hier te lande, maar in alle landen, neemt men ditzelfde waar. Men ziet dan 't kwaad voor oogen. Men voelt dat handelen plicht zou zijn. Men beproeft dan ook telkens of men niet tot beteren toestand geraken kan. Maar altoos weer wordt men teleurgesteld. Van lieverleie went men zich aan die voortdurende teleurstelling. En het einde is, dat

ten in den Christus Koningschap ontterenden toestand, met een diepe verzuchting uit het hart en een klacht vol bitterheid op de lippen dan toch maar berupte.

Kome nu eerst het gevaar ter sprake, dat elke Kerk van Christus bedreigt uit haar gemeenschap met andere Kerken. Men heeft dit ook wel het Kerkverband genoemd. Toch spreken we liever van gemeenschap met andere Kerken. Het oefenen van die gemeenschap is een plicht, door onzen Koning aan zijn Kerken opgelegd. De Koning is één, zijn volk is één, en er is maar één mystiek Lichaam van Christus, alsoo slechts ééne heilige, algemeene, onzichtbare Kerk des Heeren, en het is die mystieke Kerk die zich in alle plaatselijke Kerken moet openbaren. Hier is een zon, wier stralen naar alle oorden heenschieten, maar tegelijk één bundel vormen, omdat ze uit één lichtbron herkomstig zijn. Vanzelf kan die gemeenschap niet met alle Kerken even levendig zijn. Een Kerk op Java en een Kerk op IJsland liggen te ver uiteen, om deze gemeenschap krachtig te doen werken. Vandaar dat deze gemeenschap zich het krachtigst toont tusschen genabuende Kerken, en voorts tusschen de Kerken van eenzelfde strek, van eenzelfde gewest, van eenzelfde land, van eenzelfde werelddeel. Toch zou, ware het gelijk 't zijn moest, de genoemde gemeenschap weer als van ouds volstrekt *algemeen* moeten wezen. In de dagen der groote Concilii was het alzoo, en weer moest het zoo worden. Bij deze gemeenschap komt 't er nu allereerst op aan, wel te weten, of een Kerk die zich een Kerk van Christus noemt, het ook waarlijk is, dan wel of ze slechts den valschen schijn van een Kerk te zijn, voor zich uitdraagt. Als de Tsaar van Rusland een regiment met zijn vaandel in Kamtschatka, en een ander

Warschau heeft staan, en een officier van het ééne regiment komt te Moskau een officier van het andere regiment te ontmoeten, dan salueren ze elkaar, doch niet dan na zich verzekerd te hebben, dat het uniform dat de ander draagt, het echt Russische is. En zoo ook heeft Koning Jezus zijn Kerk in alle wereld-deelen, en moeten deze Kerken, bij welke aanraking ook, elkander als vrijcorpse van haar Koning begroeten, maar niet dan na zich overtuigd te hebben, dat het vaandel dat ze opsteken, het echte Koningsvaandel is. Volstrekt niet met alles wat zich als Kerk aandient, maar alleen met wat wel waarlijk Kerk van Christus is, mogen ze gemeenschap oefenen. Wat niet de banier van Koning Jezus van den trans van den toren laat wapperen, is geen Kerk; en ook al is het nog geen synagoge van satan, gelijk de apostel het uitdrukte, toch is er nooit van een Kerk sprake, zoo Christus als onze Koning niet beleedigd, beëerd en gediend wordt. Men versta ons wel. Het is niet de vraag, of er niet ook in wat zich Kerk blijft noemen, zonder het meer te zijn, nog enkele geloovigen bevinden, en nog enkele waarachtige kinderen Gods zijn. Er is hier vooralnog alleen sprake van het gemeenschap oefenen tusschen Kerk en Kerk als zoodanig. Daarom spreken we van het wapperen van de banier van Koning Jezus van den trans van den kerktoeren. De Kerk komt uit in haar bestuur. Het is de Kerkeraad die het lichaam der Kerk ter plaatse vertegenwoordigt en voor dat lichaam aansprakelijk is. Het komt er dus maar op aan, te weten, of dat bestuur der plaatselijke Kerk aan zijn Koning trouw bleef. Zoo ja, dan is de gemeenschap met zulk een Kerk geboden; zoo niet, dan is ze verboden. Een trouwe lifgarde van den Koning pleegt geen kameraadschap met een regiment dat in opstand kwam en de banier van den Koning neerhaalde.

Hoe zal nu het bestuur van de ééne plaatselijke Kerk dat van de andere plaatselijke Kerk beoordeelen? Een eigen onderzoek hiervoor in te stellen is ondoenlijk, en kan slechts in zeer enkele gevallen eisch zijn. Vandaar dat meerdere Kerken zich plegen te vereenigen, door afgevaardigden in Classis, Synode of Concilie saam plegen te komen, en in die samenkomsten de banier en de kleuren der banier bepalen, waaraan men elkander herkennen zal. Die banier met de kleuren van den Koning is de Confessie, 't zij een eigenlijke Confessie of een Catechismus enz., zeer terecht oudtijds 'Formulieren van eenigheid' genoemd, d.w.z. formulieren opgesteld, erkend en onderteekend, teneinde dienst te doen als het instrument om plaatselijke kerken te vereenigen en onderlinge gemeenschap te doen oefenen. Aan zulke Formulieren merkt men dan, met wat soort Kerk men te doen heeft. Kerken, die een banier met de echte kleuren omhoog heffen, neemt men aan. Van Kerken die een onzuivere banier opheffen, blijft men op een afstand. En Kerken die een aan Koning Jezus vijandige banier omhoog laten gaan, weigert men te erkennen. Maar ook dit is niet genoeg. Een regiment dat in opstand tegen zijn wettigen Koning is, kan den euvelen moed hebben, om, ter misleiding, nog de Koninklijke banier te laten wapperen. Er is voor het oefenen van kerkelijke gemeenschap alsoo noodig, dat maatregelen worden getroffen, om zich over en weer te verzekeren, dat de banier die omhoog gaat, ook feitelijk den toestand der Kerk beheerscht, dat de Kerk en haar banier aan elkaar beantwoorden, of wil men, dat zulk een Kerk door middel van de Kerkelijke tucht de eere van haar banier ook hand ave. Vandaar de noodzakelijkheid om, voor zoover men met elkander in gemeenschap leeft, in de saamkomsten van de Kerken eener zelfde Classis toezicht op elkander te houden, en wel toe te zien, dat onder de banier van Koning Jezus geen onchristelijke zede of antichristelijke leer stilzijwend geduld worde.

Ontwaart nu een plaatselijke Kerk, dat dit onderling opzicht onderhoudt vertrouwen te verdienen; dat in zulke saamkomsten met de afgevaardigden van andere plaatselijke Kerken de eere van Koning Jezus wordt prijsgegeven; en blijkt dat ook de meerdere vergaderingen van synodalen aard of een Concilie hierop geen redres stellen, zoodat feitelijk de trouw aan onzen Koning geschonken, zijn majesteit gehoord wordt; zoo is het plicht en roeping van zulk een Kerk, om zich van zulke vervalschte vergaderingen los te maken. Immers deze vergaderingen houden dan op afdoenden waarborg te bieden, dat de andere Kerken met wie men door afgevaardigden saamkomt, metterdaad nog het beeld van de Kerk van Christus

vertoonen. Zulk een Kerk kan en moet dan wel eerst pogingen aanwenden, om de banier van Koning Jezus weer omhoog te doen gaan; doch gelukt dit niet; stuit zulk een poging op tegenstand, en merkt men dat de vergadering zulk een poging opzettelijk tracht te vrijdelven, dan mag er niet langer worden gearzeld, maar moet op staanden voet de gemeenschap met zulk een Kerken-groep worden afgebroken. De trouw aan den Koning eischt dit, en ook het heil en het behoud van de eigen Kerk laat het niet anders toe. Immers leeft een plaatselijke Kerk met andere plaatselijke Kerken in gemeenschap, dan moet ze de leden die uit zulk een andere Kerk op attestatie naar haar overkomen, als leden van haar eigen Kerk erkennen. Houdt nu die attestatie op, waarborg te bieden, dat wie ze indient metterdaad, voor zoover menschelijke oordeel reikt, betrouwbaar is, dan zou zulk een Kerk, door zulk leden in zich op te nemen, haar eigen leven vergiftigen; die ingeslopen leden zouden anderen kunnen meeslepen; en ten slotte zelfs het bestuur der Kerk vervalschen kunnen. Er is meer. Kerken die in gemeenschap leven, maken saam gebruik van één en dezelfde voorbereiding voor het leeraarsambt. Dit moet wel, want ééne enkele plaatselijke Kerk kan geen inrichting onderhouden voor de opleiding van leeren. Ook zijn er gedurig gevallen, dat de leeraar van een andere plaatselijke Kerk in uw Kerk optreedt, soms zelfs, bij vacature, maanden lang. Mist men nu den waarborg, dat de leeraar, die alzoo van buiten inkwamen, en den dienst waarnemen, dit als gezant van Koning Jezus doet; ja, ontstaat de mogelijkheid dat zelfs een anti-Christelijke leeraar in de gemeente zoude optreden; dan zou de plaatselijke Kerk haar plicht en roeping verraken, en schuldig staan aan de schending van de majesteit van haar Koning. Hoe het dan ook mogelijk is dat anders trouwe gemeenten, en overigens trouwe leeraars, zulk een onduidelbaren toestand bestendigen, en soms zelfs in de hand werken, is ons, eerlijk gezegd, volstrekt onverklaarbaar, en toont wel zeer duidelijk, dat ze zich van de ere van Christus Koningschap in zijn Kerk nog nimmer behoorlijk rekenschap gaven. We verstaan het, dat men niet overhaast te werk gaat, we begrijpen het, dat men eerst alle wegen afsloopt, die tot beterschap konden leiden. Maar waar men staat voor een onduidelbaren toestand, die nu reeds meer dan vijftig jaar en langer aanhoudt, valt toch elke verantwoordelijkheid voor zulk een lijdelijke berusting weg. Elke plaatselijke Kerk is het aan haar Koning en aan eigen zelfbehoud verschuldigd, de gemeenschap met Kerken, die van Christus onzen Koning afvielen, te verbreken. Het apostolisch woord gebiedt: *Wijkt af van deszulken!*

Natuurlijk kan aan dezen eisch alleen dan worden voldaan, zoo het bestuur der plaatselijke Kerk zelf trouw aan zijn Koning bleef, en alzoo zelf uit beginsel en uit overtuiging vijandig tegen alle onchristelijke zede en anti-Christelijke leer overstaat. Doch is dit het geval, dan heeft zulk een bestuur van de plaatselijke Kerk niet alleen te waken tegen het gevaar, dat van *buiten* uit de gemeenschap met andere Kerken dreigen kon, maar evenzeer bedacht te zijn op gelijksoortig gevaar dat uit den boezem der *eigen* Kerk kon opkomen. Allereerst moet de zorge hiervoor zich keeren tegenover verspreiders van tegen Koning Jezus ingaande denkbeelden, hetzij in de vergadering, of op meetings, door geschriften of door verkoop van geschriften. Wie trouw aan zijn Koning is doet dit niet, en maakt zich hieraan niet schuldig. Ook niet aan den verkoop van zulke anti-Christelijke geschriften. Verkoop kan noodig zijn aan hen die toezicht hebben te houden, maar zake verkoop, die het karakter aannemt van verbreiding van anti-Christelijke leer, beledigt de Majesteit van onzen Koning. Bevordering van wat zijn eere aanrandt en verspreiding van wat zijn Majesteit beledigt, stelt hem die zich hiertoe leent, schuldig, en in zijn schuldige daad schuilt voor de gemeente zeer ernstig gevaar. Doch niet alleen tegen de opzettelijke verbreiders van anti-Christelijke leer en onchristelijke zede-beginselen heeft het trouw bestuur der plaatselijke Kerk zich te richten. Het moet ook voor het huisbezoek en toezicht er zich van overtuigen, dat de leden der gemeente in Christelijke zede leven en Christelijke leer belijden. Opzicht en tucht moet niet maar in de Kerkenorde staan voorgeschreven, maar ook feitelijk worden uitgeoefend. Natuurlijk moet hierbij met Christelijke liefde en teederheid worden te werk gegaan. Het doel mag niet zijn om te verderven, maar moet zijn om te behouden. Vandaar de eisch van het vermaan, dat aan alle verder-

tucht vooraf moet gaan. Na het eerste vermaan moet nog een tweede komen. Baat ook dit niet, dan moet de niet-toelating tot het Hellig Avondmaal volgen. Dit schept dan een tijd van afwachting. Doch ook die tijd mag niet te zeer gerekt. Elk lid der Kerk hoort aan het Avondmaal. Er niet te *mogen* komen, schept een abnormaal toestand. En daarom gaat het niet aan, iemand, aan wien het Avondmaal is ontzegd, gelijk zoo dikwijks geschiedt, levenslang toch als lidmaat te erkennen, maar moet ten slotte de afscheiding uit de gemeente volgen, althoos met de begeerte om hem straks weer op te nemen, zoodra spreken blijkt en beterschap intrad. We spreken van *berouw*, want tekortschietsing van trouw aan onzen Koning is een *vergrijp*. Aldus is de klare regel die ons in de Heilige Schrift gesteld is, en zoo men dan toch Kerk na Kerk vindt, waarin ongestoord en zelfs ongecensureerd duizenden en duizenden als leden voortleven, wier onchristelijke zede notoir is, en die zich om de cere van den Koning der Kerk in niets bekommeren, en men ziet dan dat de kerkeraad aan zulken toch, op eerste aanvraag, een attestatie uitreikt van onberispelijken wandel en onberispelijke bejelden, zeg dan zelf of alzulk een spotten met het heiligste te noemen, een te streng oordeel is.

Nooit heeft, ook niet in de beste dagen der Kerk, deze persoonlijke tucht zich verloopende in bijzandheden en fijne uitsplijning van de stukken der belijdenis. Steeds heeft zij gerekend met het standpunt, dat gewone leden der Kerk ten opzichte van de belijdenis innemen. Ieder was te beoordeelen naar de hoogte van zijn ontwikkeling. Hoogst eenvoudige leden moesten beoordeeld worden naar de geloofsartikelen. Verder kon men niet gaan. Alleen bij meer ontwikkelde moest nauwer worden toegezien. Maar nooit mocht men vervallen in de fout van hen, die de eigenlijke tucht alleen in de zedencensuur zochten, en daarom de belijdenis van de leden der Kerk voor onverschillig verklaarden. Ook wel terdege op de belijdenis van de leden der Kerk kwam het aan. Deze zou bij den één voller en rijper en rijker zijn, dan bij den ander. Een ieder moest naar de mate van zijn inzicht en zijn kennis beoordeeld worden. Maar deed zich verzet voor, stuitte men op tegenspraak en ontkenning van de waarheid, nu niet wat haar fijne uitsplijning, maar wat haar fundamenteele artikelen betrof, dan moest op de leden, evenzeer als op de leeraars, de leertucht worden toegepast. Elke plaatselijke Kerk moest een belijdende Kerk blijven. Haar plicht en roeping was, om als een getuige van Christus te midden van stad of dorp te staan. Christus moest als onze Koning zijn eere in aller woord, in aller wandel en in aller optreden hebben. En het kerkbestuur maakte zich aan verzuim schuldig, zoo het in de handhaving van deze omvattende tucht te kort schoot. Niet alleen de eere van Christus, maar ook het heil der gemeente was hierbij betrokken. Liet men toch de dwaling voortwoekeren, dan kon ze dra heel de gemeente aantasten. Wat tegen Christus koos, moest ten slotte, zoo niets hielp, voor de Kerk, naar luid van het Evangelie, worden als een heiden en een tollenaar.

Nog veel ernstiger karakter neemt intus-
schen het kwaad aan, zoo het insluit in *het*
bestuur der plaatselijke Kerk, met name in
de lecraren en ouderlingen. Op zichzelf is het
dan alleszins denkbaar, dat de genabuurde
Kerken zulk een in gevaar verkeerende
Kerk te hulp komen, en op grond van de
gemaakte afspraken, optreden om zulk een
leeraar of zulk een ouderling tot verant-
woording te roepen, en, baat geen vermaan,
hem uit het ambt te ontsetten. Dit moet dan,
vooral zoo het een leeraar geldt, aanstands-
tot schorsing in zijn ambt leiden. Een
leeraar die anti-Christelijke leer verkondigt,
mag geen enkelen Zondag op den kansel
worden geduld. Het onderzoek moet niet
op de lange baan worden geschoven, maar
onmiddellijk tot ernst worden doorgezet. Nooit
mag een Kerk aan haar leeraar worden
opgeofferd. Hij is er om de gemeente, de
gemeente is er niet om hem. Niet aanstands-
behoefte men daarom in zijn brood te
truffen; hoofdzak is dat zijn anti-Christe-
lijke prediking gestuit worde. En het ver-
band met andere Kerken zal dan alleen de
Kerk ten zegen zijn, zoo het tot deze onver-
wijtelijke stuiting van het kwaad medewerkt.
Maar hoe pijnlijk de ervaring ook zij, het
mag niet verheeld, dat bijna nimmer de ge-
meenschap met andere Kerken hiertoe geleid
heeft. Niet alleen dat gedeputeerden zelve
bijna nimmer toezagen, maar ook, als er
klachten kwamen, heeft men bijna stelsel-
matig deze klagers immer doodgepraat,
hun aan het verstand gebracht, dat ze mis-

zagen, en niet de zuivere leer in de gemeente, maar den onzuiveren leeraar aan het hoofd der Kerk gehandhaafd. Niet voor den Koning der Kerk, maar voor den onzuiveren leeraar nam men het op. Zoo ging het, helaas, in verreweg de meeste landkerken, en vaak ook ten onzen. Nog altoos meldt de historie, hoe van meetaf ook ten onzen trouwe gemeentelieden rusteloos tegen de anti-Christelijke leer van vele leeraars in verzet kwamen, en, oordelende als ze waren, zich steeds tot de afgevaardigden der andere Kerken wendden, om recht te verkrijgen. Maar diezelfde historie meldt ons, helaas, hoe ze hiernede nooit iets vorderden, en hoe het schier als regel gold om niet den ontrouwen leeraar, maar om de klagers die voor de eer van hun Koning ookwamen te bestraffen.

En wat van de leeraars in zulke vergaderingen gold, gold helaas ook veelal van de ouderlingen die mede in dezen raad aanzaten. Vooral in dorpen was de invloed van de leeraars steeds overheerschend, ook voor wat de keuze van ouderlingen betrof. Veelal stuurden de leeraars het er dan op aan, om bij de keuze van het ouderlingschap niet te vragen naar Christelijke zede en Christelijke belijdenis, maar naar aanzien van maatschappelijke positie en sociaal invloed. Zolang de coöptatie bij de verkiesingen gold, leedde dit er al spoedig toe, dat schier alle geloovige mannen uit den kerkeraad geweerd werden. En zoo trad allengs een toestand in, dat er in den kerkeraad en in de meerdere vergaderingen immer de ouderlingen aan de zijde der ontrouwen stonden, en dat de eere van Christus als Koning in zijn Kerk hun voor niets meer gold. Waren er dan op deze meerdere vergaderingen, uit enkele kleine dorpen, nog enkele getrouwe leeraars en ouderlingen tegenwoordig, dan werden deze niet alleen overstemd, maar soms smadelijk in een hoek gezet. Eerst spraken ze dan nog tegen, maar al spoedig gaven ook zij het op. En zoo is toen die jammerlijke toestand in bijna alle landskerken geboren, dat geen recht voor de geloovigen en geen recht voor onzen Koning meer te verkrijgen was, zoo zelfs, dat men er ten slotte toe overging, om aan de afvallige leeraars de hand boven het hooft te houden, en juist omgekeerd, nu en dan, getrouwe leeraars en ouderlingen af te zetten. Aan slechte gewoonten wennen de bestenen zich zoo licht, en zoo is het keer op keer voorgekomen, dat de bestenen uit de leeraars en ouderlingen zich ten slotte in zulk een onduidelbaren toestand schikten. Dien wel afkeurden, maar toch hielpen bestendigen. Er zich in schikten en er ten slotte zelve aan meededen, en soms zelfs met zekere bitterheid bezield waren tegen hen, die zulk gedrag openlijk dorsten afkeuren. Dit kon niet anders. Hier sprak de conscientie in. Men gevoelde wel, dat men jegens zijn Koning misdeed, en dat men, om getrouw aan zijn Koning te zijn, geheel anders had moeten optreden. Maar eenmaal in de strikken van het verband der Landskerk gevangen, dorst men dit niet aan, zag niet in dat dit tot iets dienen kon, legde aan zijn kerkelijke conscientie het zwijgen op, en wachtte dan alle heil van het dusgenaamde doorzielen. Als de krankheid doorging, zou de tijd wel aanbreken, dat ze naar kracht had uitgeput, en dan immers zou het kwaad van zelf worden uitgezworen. De chirurg moest geweerd blijven, alleen de medicus mocht te hulp roepen. En dat de Schrift het zoo heel anders gebod, ja, dat wist men wel, maar men las dan de Schrift alsof het er niet stoud.

„In den beginne“.

In den beginne.
Gen. 1:1, Joh. 1:1.

"In den beginne" is de plechtige aanhef van heel de Schrift, en "In den beginne was het Woord" is de ontsluiting van het Evangelie van Johannes, beidemaal terugwijdend naar het begin aller dingen, toen in den Sabbath der eeuwige ruste, door de Scheppingsmacht, uit den Raadslag van God Drieëinig, de eerste stoot uitging die het creatuurlijk leven tot aanzijn riep en in beweging zette.

In het creatuurlijk leven beweegt zich nog alles. Beweging is voor het creatuur het kenmerk van het leven. Om u, in u beweegt zich al, voorzoover en zolang 't leeft. Wordt de doorstroming van het bloed door uw hart gestuit, of stakt de uit- en inademing van lucht door uw longen, dan houdt met de beweging het leven zelf in u op en trad de dood bij u in.

Die alreën in den dood eindigende beweging is uw zijn in den tijd, en het is God zelf die voor al wat creatuur is deze wet der rusteloze beweging heeft ingezet, en in die wet voor die beweging een vaste orde heeft bepaald.

De aarde beweegt zich om de zon, en de volgend van zuik een loop om de zon geeft in ons aardse leven het jaar. Onze aarde